UNIVERSITETET
I OSLO

Eksamensoppgave

JUS220 – Rettshistorie
Dato: 03.02.2025 kl. 10:00 – 06.02.2025 kl. 14:00

Siden Grunnloven ble vedtatt 17. mai 1814 har den gjennomgått mange endringer. Disse endringene har skjedd i ulike former.

En bestemmelse som har blitt endret fundamentalt, er § 2. I sin opprinnelige form lød den slik:

«Den evangelisk-lutherske Religion forbliver Statens offentlige Religion. De Indvaanere, der bekjende sig til den, ere forpligtede til at opdrage sine Børn i samme. Jesuitter og Munkeordener maae ikke taales. Jøder ere fremdeles udelukkede fra Adgang til Riget.»

I forbindelse med grunnlovsjubileet i 2014 ble det gjort flere historiske studier av jødeforbudet i bestemmelsens siste setning. I en av studiene, Håkon Harkets *Paragrafen*,[1] oppsummeres begrunnelsene som ble gitt for forbudet som ble vedtatt på Eidsvoll, se vedlegg 1.

I 1851 ble jødeforbudet i § 2 siste setning tatt ut av Grunnloven. I Konstitusjonskomiteens innstilling ble blant annet følgende begrunnelse gitt:

«Naar Man vil forsvare en saa overordentlig Statsretsbestemmelse som et Folks totale Udelukkelse fra en anden Stats Territorium, maa Man isandhed kunne paaberaabe sig meget stærke Grunde, dersom de, lagte i Vægtskaalen, skulde kunne opveie endog blot en eneste paa den anden Side, – nemlig den Grund, som hentes fra Naturretten.

Den i den almene Fornuft og indre Følelse grundede Naturret, hvis Aftryk Lovene for ethvert velordnet Samfund saavidt muligt burde være, byder jo den størst mulige Lighed i Rettigheder og Pligter for Alle, saaledes først og fremst en i Statens Love begrundet lige Ret for alle Jordens Folk og Slægter til at opholde sig paa den Jord, som er Alles oprindelige Hjem, og paa hvilken de Alle i samme Hovedøiemed som Borgere ere satte.

Var ikke dette Tilfældet, vilde det medføre, at saafremt samtlige Jordens Staters Grundlove kunde tænkes at have et Udelukkelsesbud som det, der indeholdes i vor Grundlov – maatte Jøderne udryddes af Jorden. Kunde et saadant Princip anvendes mod et enkelt Folk, maatte det ogsaa kunne opstilles mod Andre, som havde mistet deres Fædreland. Det er tilstrækkeligt blot at paapege en saadan Urimelighed for at vise Principets Forkastelighed og dets fuldkomne Strid med det bekjendte Moralprincip, at Regelen for Menneskets Handlemaade skal være saadan, at den kan tænkes som almeengjældende Norm for Alles Handlinger. […]».[2]

Nesten hundre år senere, da Norge var okkupert av nazistene, traff Quisling-regjeringen vedtak 12. mars 1942.[3] Se vedlegg 2.

Gjeninnføringen av jødeforbudet i § 2 ble gjort uten at den særskilte prosedyren for grunnlovsendring ble fulgt.

* * *

Sammenlign og drøft ulike måter den norske Grunnloven har blitt endret på fra mai 1814 og frem til ca. 1940 og i hvilke former disse endringene har skjedd. Ta videre utgangspunkt i de angitte kildene knyttet til jødeforbudet, og drøft hva disse forteller om forholdet mellom forfatning, politikk og samfunn.

Kunnskapsbruken skal dokumenteres gjennom fotnotereferanser. Det skal også vises til hovedlitteraturen i faget når den er brukt som kilde. Bruk av språkmodeller skal også beskrives og forklares. ChatGPT eller andre språkmodeller er ikke kilder. Udokumentert kunnskap gir lite uttelling.

Vedlegg. Både skjermbilder av originalkilden og som transkribert tekst:

Vedlegg 1: Hakon Harket_Paragrafen_Eidsvoll_1814_Oslo Dreyers forlag 2014_s112–113

Vedlegg 1, transkribert tekst: Hakon Harket, Paragrafen_Eidsvoll 1814_Oslo Dreyers forlag 2014_s.112–113

Vedlegg *2: Norsk Lovtidend 1942_1ste avdeling_s215*

Vedlegg 2, transkribert tekst: Norsk Lovtidend 1942_1ste avdeling_s215

Kilder:

[1] Håkon Harket, *Paragrafen. Eidsvoll, 1814* (Oslo: Dreyers forlag 2014) s. 112–113 (skjermdump fra www.nb.no).

[2] Se: «Indstilling fra Konstitutionskommitteen angaaende Forandring af Grundlovens § 2», 3. juni 1851, i *Kongeriget Norges trettende ordentlige Storthings Forhandlinger i Aaret 1851. Syvende Deel*, s. 226–232 (utdrag hentet fra s. 227–228). Digitalt tilgjengelig via lenke, Stortingsforhandlinger (ib. utg.). 1851 Vol. 13 Nr. 7

[3] *Norsk Lovtidend 1942, 1ste avdeling*, s. 215 (skjermdump fra www.nb.no).

***

Oslo, Vår 2025

Førsteamanuensis Morten Nadim

Faglig eksamensleder